

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	منانی، فرشته؛ ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور:	اندیشه‌های انسان‌شناختی بانو مجتهده امین <small>علیها السلام</small> (با رویکرد اسلامی‌سازی علوم انسانی) / فرشته منانی؛ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم، دانشگاه معارف اسلامی، انتشارات، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری:	۱۹۲ ص.
شابک:	978-622-5358-19-5
فروست:	مجموعه مبانی نظری اسلام؛ ۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیپا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۱۸۳]-۱۹۲.
موضوع:	امین، نصرت بیگم، ۱۳۶۲ - ۱۲۶۹، دیدگاه درباره انسان‌شناسی
موضوع:	زنان مجتهد - ایران
موضوع:	انسان‌شناسی - جنبه‌های مذهبی - اسلام
	Women in ijthad - Iran
	Anthropology - Religious aspects - Islam
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
رده‌بندی کنگره:	BP۵۲/۵۵
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۹۹۸
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۹۳۶۶۹۸۰

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید.

شماره تلفن گروه «مبانی نظری اسلام»: ۰۲۵ - ۳۲۱۱۰۳۶۶

صندوق پستی: ۳۷۱۵۵ - ۶۱۷۳

پست الکترونیکی: andishe@maaref.ac.ir

اندیشه‌های انسان‌شناختی بانو مجتهده امین رحمات‌الله‌علیها
با رویکرد اسلامی‌سازی علوم انسانی

دکتر فرشته منانی
عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان

تقدیم به:

پیشگاه مقدس و ملکوتی اسوه زنان عالم، بهانه خلقت و راز هستی،
حضرت صدیقه طاهره، فاطمه زهرا علیها السلام

مجموعه مبنای نظری اسلام

۷۸

اندیشه‌های انسان‌شناختی بانو مجتهده امین علیها السلام
(با رویکرد اسلامی‌سازی علوم انسانی)

نویسنده: فرشته منانی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی
بازبین‌نهایی: زینب ریاحی / صفحه‌آرا: سعید نائینی
طراح گرافیک: سید علی روحانی / دکتر مهدی دلیلی
ناشر: انتشارات دانشگاه معارف اسلامی
نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲
شمارگان: ۵۰۰ نسخه / قیمت: ۱۳۰/۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۵۳۵۸ - ۱۹ - ۵

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز پخش:

■ دانشگاه معارف اسلامی: قم، بلوار جمهوری اسلامی، بین کوچه ۴ و ۶، تلفن: ۳۲۱۱۰۵۹۰

■ دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۰۰۰۴

پایگاه اینترنتی: www.maaref.ac.ir * نشانی الکترونیکی: andishe@maaref.ac.ir E-mail:

تشکر و قدردانی

حمد بیکران پروردگار قادر متعال را، که به ما هستی بخشید، و به طریق علم و دانش رهنمون ساخت، به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه‌چینی از خرمن علم، معرفت قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام را سرلوحه کتاب تکوین و آفرینش‌مان قرار داد. سلام بر قطب عالم امکان، حضرت ولی عصر علیه‌السلام که با عنایت ویژه خویش، مسیر بهره‌مندی از دانش مطلق و بیکران الهی را هموار نمود.

درود به روان تابناک اساتید همواره نورافشان مسیر زندگی‌ام، شخصیت گران‌قدر بانوان ایرانی، بانو مجتهده امین، بانوی متألّهه علویه همایونی و استاد گرامی حجت‌الاسلام دکتر حسن پناهی‌آزاد که بانکته‌ها و گفته‌های بلند، صحیفه‌های سخن را علم‌پرور نموده و همواره راهنما و راهگشای نگارنده بوده‌اند.

باسپاس از تلاش‌های ارزشمند و زحمات بی‌شائبه همسر گرامی و فرزندان عزیزم که همیشه از زلال محبت و حمایت بی‌دریغشان نوشیده‌ام.

سخن آغازین

در میان موجودات، انسان ممتاز است، زیرا دارای سرمایه‌ای سترگ و شگفت‌انگیز به نام «ایمان و عمل» است که در پرتو آن به عالی‌ترین مراتب کمال ممکنات دست می‌یابد. ایمان بر پایه معرفت و تصدیق سامان یافته است. از این رو علم و معرفت ساختار شخصیت انسانی را شکل می‌دهد. هر پدیده‌ای دارای کمالی است. شماری از کمالات تنها در حوزه ماده است و دسته‌ای در ساحت ماوراء و معنا. کمال انسان در حوزه معنویت شکل یافته و سبب برتری او از سایر مخلوقات و حتی فرشتگان مقرب درگاه الهی می‌شود. درجات کمال انسانی تا درجه‌ای پیش می‌رود که خداوند متعال به آن می‌بالد و آن را مایه تحسین خود در قرآن کریم برمی‌شمارد.

علم و عمل دو سرمایه گران‌سنگ اوج‌گیری انسان در ارزش‌های انسانی است. از این رو تحصیل معرفت و انجام رفتار از الزامات سلوک معنوی انسان است. در این عرصه اعتقاد به توحید و کنش‌های مبتنی بر آن نقش اساسی دارد و هر که در پی وصول به مدارج بالای انسانی است، نیازمند تحصیل و خلق این دو گوهر گران‌مایه است و اگر با کیمیای اخلاص همراه باشد زمینه کامیابی و دستیابی بشر به ثروت عظیم و حیات طیبه را فراهم می‌آورد.

بی‌تردید شناخت مقدمه عمل و رفتار است و آشنایی با زوایای گوناگون انسان در سامان‌دهی به رفتار او تأثیر مستقیم دارد. از این رو اندیشمندان جهان اسلام همواره موضوع شناخت انسان را یکی از سرفصل‌های آثار خود قرار داده و به مدد ابزار عقل و نقل و شهود به

معرفی هرچه بیشتر انسان به منظور رسیدن به سعادت، همت گمارده‌اند. یکی از دانشمندان معاصر سرکار خانم مجتهده امین است که با جدیت بلیغ و همت استوار با علوم اسلامی آشنا شده و عمر با برکت خویش را در راه تعلیم و نشر معارف الهی، به‌ویژه شناخت انسان صرف کرده و به نماد علم و اخلاق برای بانوان ایران اسلامی تبدیل شده است.

نویسنده ارجمند در کتاب پیش‌رو به تبیین اندیشه‌های انسان‌شناختی اندیشمند معاصر بانو مجتهده امین و تأثیر آن در اسلامی‌سازی علوم انسانی پرداخته است. بدین‌منظور در فصل نخست به تشریح شخصیت گران‌قدر مجتهده امین و تبیین معنای انسان، مبانی انسان‌شناختی و اسلامی‌سازی علوم انسانی همت گمارده است. در فصل دوم ویژگی‌های انسانی مانند فطرت، جاودانگی و خلافت اشاره شده و دیدگاه بانوی فاخر ایران اسلامی در این محورها به تفصیل بیان شده است. فصل پایانی کتاب نیز به وجوه تأثیر مبانی انسان‌شناختی در اسلامی‌سازی علوم انسانی اختصاص دارد. نویسنده محترم در این فصل در چهار حوزه؛ مبانی، روش، مسایل و اهداف تأثیرات شناخت انسان را بررسی کرده است و نسبت مستقیم شناخت انسان در اسلامی‌سازی علوم انسانی را به نمایش گذاشته است.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف ضمن ارج نهادن به مجاهدت‌های علمی نویسنده از جناب آقای دکتر سید سعید روحانی، مدیر امور پژوهشی و حجت‌الاسلام دکتر نبویان، مدیر محترم گروه پژوهشی مبانی نظری اسلام و همکاران محترم که الزامات مقدمات چاپ اثر را فراهم آورده‌اند تشکر به عمل آورده و توفیقات مستدام ایشان را در زمینه نشر معارف اصیل اسلامی در فضای فرهنگی جامعه خواستار است.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم پژوهش

(۴۲ - ۱۳)

۱۵	الف) کلیات پژوهش
۱۵	۱. بیان مسئله
۱۸	۲. ضرورت و اهمیت پژوهش
۱۹	۳. پیشینه پژوهش
۲۰	۴. پرسش‌های پژوهش
۲۱	یک. پرسش اصلی
۲۱	دو. پرسش‌های فرعی
۲۱	۵. فرضیه پژوهش
۲۲	۶. اهداف پژوهش
۲۲	۷. روش پژوهش
۲۳	۸. ساختار پژوهش
۲۳	ب) مفاهیم پژوهش
۲۳	۱. مبانی انسان‌شناختی
۲۳	یک. انسان
۲۶	دو. انسان‌شناسی
۲۹	سه. مبانی انسان‌شناختی در اندیشه‌های بانو امین
۳۱	۲. علوم انسانی اسلامی
۳۳	۳. اسلامی‌سازی علوم انسانی

۴. بانو امین ۳۴
جمع‌بندی فصل ۴۱

فصل دوم: مبانی انسان‌شناختی بانو امین

(۹۸ - ۴۳)

مقدمه ۴۵
الف) روح (نفس) انسان ۴۵
۱. چیستی روح (نفس) ۴۶
۲. اثبات وجود نفس ۵۰
۳. تجرد نفس ۵۱
ب) فطرت انسان ۵۴
۱. چیستی فطرت ۵۴
۲. امور فطری ۵۷
یک. شناخت‌های فطری ۵۸
دو. گرایش‌های فطری ۶۰
۳. رابطه میان امور فطری ۶۳
۴. ویژگی‌های امور فطری ۶۴
۵. مهم‌ترین نیاز فطری ۶۵
ج) خلافت انسان ۶۸
۱. معنای خلافت ۶۸
۲. شرایط و لوازم خلافت ۷۳
۳. خلافت و انسان کامل ۷۶
- خلافت انسان، در دیدگاه بانو امین ۷۹
د) جاودانگی انسان ۸۳
۱. معنای جاودانگی ۸۳
۲. جاودانگی در اندیشه و حکمت اسلامی ۸۶
- حرکت جوهری نفس ۸۷
جمع‌بندی فصل ۹۷

فصل سوم: وجوه تأثیر مبانی انسان‌شناسی بانو امین در اسلامی‌سازی علوم انسانی

(۹۹ - ۱۶۲)

۱۰۱.....	مقدمه
۱۰۱.....	الف) تأثیر در مبانی
۱۰۲.....	۱. تأثیر در مبانی هستی‌شناختی
۱۰۴.....	۲. تأثیر در مبانی انسان‌شناختی
۱۰۴.....	- کارکرد انسان‌شناسی در اسلام
۱۰۹.....	۳. تأثیر در مبانی معرفت‌شناختی
۱۱۰.....	یک. همراهی عقل و دین
۱۲۳.....	دو. امکان علم دینی
۱۲۶.....	سه. دیدگاه بانو امین
۱۲۶.....	ب) تأثیر در روش‌ها
۱۲۸.....	۱. روش پوزیتیویسم
۱۳۴.....	۲. روش پراگماتیسم
۱۳۹.....	۳. دیدگاه بانو امین
۱۴۱.....	ج) تأثیر در اهداف
۱۴۴.....	۱. کشف حقیقت، به‌جای کسب قدرت
۱۴۵.....	۲. تربیت عالم دینی به‌جای انبان اطلاعات
۱۴۹.....	د) تأثیر در مسائل
۱۵۱.....	۱. عدالت
۱۵۳.....	۲. سعادت
۱۵۵.....	۳. کمال
۱۶۰.....	جمع‌بندی فصل

خاتمه

(۱۶۳ - ۱۸۲)

۱۶۵.....	الف) الگوی پیشنهادی پژوهش
۱۶۵.....	۱. طرح مسئله
۱۶۷.....	۲. مفهوم‌شناسی
۱۶۷.....	یک. فرهنگ

- دو. تحول فرهنگی ۱۶۸
- سه. ویژگی‌های فرهنگ ۱۶۹
۳. رکن کانونی فرهنگ اسلامی ۱۷۱
۴. تأثیر فرهنگ اسلامی بر اسلامی‌سازی علوم انسانی ۱۷۳
- یک. رویکردهای انسان‌شناختی به فرهنگ ۱۷۳
- دو. حقیقت وجود انسان ۱۷۵
- سه. قلمروهای حیات انسان ۱۷۵
۵. آسیب‌شناسی فرهنگی و تحول در علوم انسانی ۱۷۷
- یک. عدم حضور نخبگان اسلامی در عرصه تولید علم ۱۷۷
- دو. عدم ایمان به مدیریت اسلامی در عرصه جهانی ۱۷۸
- سه. نگاه کاربردی به میراث فرهنگ اسلامی در گذر زمان ۱۷۸
- چهار. عدم ارائه علمی - سیستمی فرهنگ اسلامی برای سیادت جهانی ۱۷۹
- (ب) نتایج ۱۸۱

فهرست منابع

(۱۹۲ - ۱۸۳)